

På jakt efter den perfekta räntan

INTERVJU MED LARS E O SVENSSON, PROFESSOR I NATIONALEKONOMI VID STOCKHOLMS UNIVERSITET OCH VICE RIKSBANKSCHEF

Nationalekonomen Lars E O Svenssons forskning har betydelse för dina bolån och din privatekonomi. Och det är så han vill ha det. Som ung forskare sökte han främst intellektuella utmaningar; med åren har det blivit viktigare att forskningen ska få praktisk betydelse för folks vardag. Idag är han både professor och vice riksbankschef, och ska tillämpa de kunskaper om penningpolitik som han själv varit med och formulerat.

Hinc robur et securitas — härav styrka och säkerhet. Det är lätt att associera till Riksbankens valspråk när man står framför den enorma fasaden av grovhuggen svart granit. Orubblig och ointaglig, så ter sig den svenska centralbanken för en betraktare på Brunkebergstorg.

Tvärsnitt är på besök för att träffa Lars E O Svensson. Han är vice riksbankschef, affilierad professor vid Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet och Sveriges internationellt högst rankade nationalekonom. "En av världens tre, fyra bästa internationella makroekonomer" svarar nobelpristagaren Paul Krugman när Tvärsnitt ber honom beskriva Lars E O Svensson.

Första gången Riksbanken tog Lars E O Svenssons tjänster i anspråk var i början av 1990-talet. Han berättar att det i viss utsträckning var av plikt känsla som han då accepterade att bli vetenskaplig rådgivare åt banken, vid sidan av sin ordinarie verksamhet som professor vid universitetet. Bli man tillfrågad så bör man ställa upp, resonerade Svensson.

— Men sedan hände ju ganska snabbt en massa spännande saker, minns Lars E O Svensson. Aktörer på valutamarknaden började spekulera i en svensk devalvering, den ena attacken mot kronan kom efter den andra och Riksbanken svarade med räntehöjningar.

Allt ställdes på sin spets hösten 1992 när Riksbanken höjde styrräntan till 500 procent. "The sky is the limit" förklarade en bister och beslutsam Bengt Dennis, dåvarande riksbankschef, för det stora uppbådet vid presskonferensen. Inte bara kronan gungade; det brittiska pundet var också hårt ansatt och hela det europeiska växelkurssamarbetet befann sig i kris.

Inflationsmål med rörlig växelkurs

— Jag hade ingen aning om att det skulle bli så intressant på Riksbanken, säger Lars E O Svensson och ser riktigt munter ut när han tänker tillbaka. Min forskning blev starkt stimulerad av de här händelserna; det väckte många intressanta frågor. Till exempel: "hur kan man bedöma hur trovärdig en centralbanks växelkursmål är?" Det visade sig att man kan få ett mått på det genom att jämföra landets räntor med motsvarande utländska och sedan justera denna räntedifferens enligt vissa principer.

De 500 procenten räckte inte till. I november 1992 fick Sverige ge upp sin fasta växelkurs och låta kronan flyta. Därmed stod Riksbanken plötsligt utan mål för sin räntepolitik. Enligt vilka kriterier skulle nu styrräntan sättas?

— Vi var en liten grupp interna och externa ekonomer som under stor tidspress fick författa några pm om vilka alternativ som fanns. Ett inflationsmål med rörlig växelkurs var ett av dessa. Det var ett helt nytt system, utan någon egentlig internationell erfarenhet att bygga på. Storbritannien hade precis infört det och Nya Zeeland och Kanada hade haft det i två respektive ett år.

Riksbanken blev den fjärde centralbanken i världen som anammade ett inflationsmål istället för växelkursmål. Sedan dess har

Lars O Svensson, vice riksbankschef och professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet. Foto: Petter Karlberg/Sveriges Riksbank

inflationens mål snabbt spridit sig, och är i stort sett norm bland världens centralbanker idag, menar Lars E O Svensson.

Viktigt att sitta vid samma bord

Sedan de omvälvande händelserna i början av 1990-talet har Lars E O Svensson fortsatt att forska om inflationsmålspolitik, och bidragit till att skapa den teoretiska grund i ämnet som nästan helt saknades inledningsvis. Han har blivit en av de stora auktoriteterna på området. Åren 2001—2007 var han professor vid Princeton, och kollega med andra tunga ekonomer som Ben Bernanke (idag usa:s centralbankschef) och Paul Krugman.

Lars E O Svensson får något lycksaligt i blicken när Princeton kommer på tal.

— Där fick jag några av världens bästa ekonomer som kolleger. Det var otroligt roligt och lärorikt; en fantastisk miljö att vistas i.

Är det så viktigt att rent fysiskt sitta i samma korridor? Nu är det ju lätt att samarbeta om en artikel från var sin sida av Atlanten?

— Jo, det spelar faktiskt stor roll. Att kunna springa in i varandras arbetsrum med ett anteckningsblock och några ekvationer. Att ses och äta lunch och diskutera. Sådant är viktigt. En del av det går ju att återskapa med modern teknologi — man kan skypa och man kan visa sin datorskärm med ekvationer för den andra över nätet — men det är inte som att sitta vid samma bord och diskutera.

Tillämpa teorierna i praktiken

2007 kom Lars E O Svensson hem till Sverige för att bli vice riksbankschef. De teorier om hur man bäst bedriver inflationsmålspolitik, som han formulerat under lång tid, skulle han plötsligt vara med om att tillämpa i praktiken. Från forskare till beslutsfattare och makt-havare. Hur kändes det?

— Det var ett lätt beslut att tacka ja när jag fick frågan. Som forskare har jag ofta fått höra från centralbanksfolk: "Du Lars, en hel del av dina idéer verkar intressanta och bra... men de kan vara ganska svåra att realisera." Att själv få konfronteras med dessa svårigheter och försöka övervinna dem gjorde det här jobbet ännu mer attraktivt.

Men att gå från den akademiska världen till Riksbanken har krävt en viss anpassning, konstaterar han.

— I den akademiska världen kan jag säga precis vad jag vill. I centralbanksvärlden måste jag ta vissa hänsyn. Vi kommenterar inte offentligt vad andra centralbanker gör. Däremot går det bra att vid interna möten med andra centralbanker diskutera varandras penningpolitik och till och med vara kritisk.

Han har också behållit kontakten med den akademiska världen, och är sedan 2009 tillbaka vid Institutet för internationell ekonomi, nu som affilierad professor.

— Att jag skulle kunna fortsätta forska på deltid var en förutsättning för att ta det här jobbet. Det är klart att det inte blir så väldigt mycket tid över för forskning, men så är det ju även för vanliga professorer, som får ägna det mesta av sin tid åt undervisning, handledning och administration.

Civilingenjör till en början

Lars E O Svensson växte upp i Mo två mil utanför Örnsköldsvik. Att efter gymnasiet läsa vidare i Stockholm var närmast en självklarhet, förklarar han. Siktet var inställt på kth eftersom han var mycket intresserad av naturvetenskap. Den enda svåra frågan var egentligen vilken linje han skulle välja. Det blev teknisk fysik, eftersom det var den bredaste linjen. Också för att den var beryktat svår att komma in på.

Men fyra år och femtio tentor senare, efter civilingenjörsexamen

sommaren 1971, kände sig Lars E O Svensson inte särskilt intresserad av att med en gång söka arbete i ett storföretag och göra karriär.

— Jag och en studiekamrat bestämde oss för att läsa ekonomisk historia som allmänbildning ett år och fundera på framtiden.

Redan under första terminen vid Stockholms universitet sökte de två kamraterna upp professorn i ämnet, Rolf Adamson, för att sondera möjligheterna att helt sadla om och satsa på ekonomisk historia.

— Vi var nog lite framfusiga, men Adamson tog sig tid. "Om ni är så intresserade av ekonomiska frågor, kanske nationalekonomi kan vara något för er? Ni får nytta av all den matematik ni lärt er på kth, och arbetsmarknaden är mycket bättre." Det är ett av de bästa råd jag fått i mitt liv och jag kommer för evigt att vara Rolf Adamson tacksam för det.

Nationalekonomin var, tyckte Lars E O Svensson snart, ännu mer fascinerande än ekonomisk historia. En fil kand ledde vidare till forskarutbildning och ett inspirerande år som gästdoktorand vid mit. När han kom hem frågade han professor Assar Lindbeck vid Institutet för internationell ekonomi på Stockholms universitet om han kunde få börja forska där. Det gick utmärkt.

— Min avhandling handlade om i vilken utsträckning marknadsmekanismer kan fördela resurser på ett optimalt sätt över tid. Den var ganska teoretisk och abstrakt. I början av min forskarkarriär räckte det med att ett problem var en intellektuell utmaning för att jag skulle lägga ner bra mycket tid på att försöka knäcka det.

Med stigande ålder och erfarenhet har Lars E O Svensson blivit mer kräsen i sitt val av forskningsämnen, konstaterar han. Det avgörande är att problemet har praktisk betydelse till exempel för den ekonomiska politiken eller för folks vardag.

— Penningpolitik är ju ett idealiskt forskningsområde för detta. Det är spännande intellektuella problem, samtidigt som det ytterst syftar till att skapa bra, stabila ekonomiska förhållanden som gör det lättare för människor att planera sin ekonomi och fatta viktiga beslut i livet. Forskning och praktisk tillämpning är mycket nära.

Ofta hävdas att ekonomerna flyttat fram sina positioner i samhället de senaste decennierna. Ekonomi, det vill säga hushållning, har förstås alltid varit fundamental för människan. Men ett modernt ekonomiskt synsätt, som kvantifierar kostnader och nytta i monetära termer — har inte det fått mer makt idag?

— Jag skulle inte vilja säga ökad makt, men en större roll. "Ekonomisk" får ibland en negativ klang i den debatten, men vad ekonomi i grunden handlar om är ju att fördela resurser på ett effektivt sätt, så att de används till det som är viktigt och inte slösas bort. Det betyder inte att man enbart är intresserad av kronor och ören, utan att man använder tekniker och metoder för att åstadkomma det som är viktigast. Så jag ser det inte som ett problem att ett ekonomiskt betraktelsesätt får ett större inflytande. Snarare innebär det att mycket kan bli lite bättre skött.

Gränisar till psykologi och sociologi

På frågan om vilka som är de heta ämnena i nationalekonomin idag så nämner Lars E O Svensson bland annat området finansiell stabilitet. I finanskrisens kölvatten har frågan om hur man bygger mer robusta finansiella system, som inte är så känsliga för störningar, blivit ett mycket aktivt forskningsområde, med stor praktisk betydelse.

Han tycker också att det sker spännande forskning i gränslandet mellan ekonomi och andra discipliner som psykologi och sociologi. Ett exempel är behavioural economics, som går på tvärs mot det klassiska antagandet om en rationell nyttomaximerande homo economicus och istället visar att både konsumenter och företag är

mycket mer komplexa i sitt beteende.

— Ett annat exempel är lyckoforskning, vilket kanske låter flummigt, men faktiskt är väldigt seriöst. Det är en djupdykning i vad som påverkar folks välbefinnande och lycka och mycket viktigt för att ekonomisk politik ska få rätt inriktning.

år 2012 fyller Lars E O Svensson 65 år och 2013 går hans förordnande som vice riksbankschef ut. Vad han ska göra sedan vet han inte.

— Det är upp till riksbanksfullmäktige om de vill utnämna mig för en ny period eller inte. Annars är jag säker på att det finns många olika möjligheter efter det här jobbet. Att pensionera mig och sluta arbeta och forska helt, det kan jag inte tänka mig.

Text: Anders Nilsson